

vivunt, & cui non percunt corpora nostra? Ac de tertio argumento hæctenus.

Quartum autem iam ante expeditum est. Diximus enim in 7. huius operis libro, sanctos veteres, non tam humanas disciplinas, quam divinas literas coluisse. Quæ causa fuit ut in rebus naturæ perobscuris ratione vulgari contenti essent, nec meliores requirerent. Conclusionum itaque naturalium a philosophis petenda demonstratio est, præsertimque a D. Thoma perfectio, mea sententia, philosopho, cuius admirabilem naturam, & ingenium cum gratia perfecisset, tum ubique alias, tum in libros contra gentes maxime quidquid expecti ab hominis ingenio poterat, id unus videtur ad miraculum præstitisse.

Sed Scoto, Ianduno, Caietano rationes probabiles visæ sunt, non item necessariæ. Scotus porro, & Iandunus, nam de Caietano dicam postea, videntur demonstrationes Mathematicas quasivisse. Si enim sapere ad sobrietatem vellent, & rei naturam, de qua differitur, attente perpenderent: sane intelligerent, rationes, quæ animæ incorruptionem probant, non suadere sed vincere: si non protervum, & repugnantem, at certe docilem hominem, & ad disciplinæ leges bene informatum.

Finis duodecimi libri de Locis Theologicis.

AD LECTOREM.

EN damus tibi, candide lector, Rev. quondam P. F. Melchioris Cani, ordinis Prædicatorum, de Locis Theologicis duodecim libros, perfectos quidem, limatos, atque omnibus (ut aiunt) numeris absolutos. Te tamen admonitum velim, duos huic operi deesse libros, quos auctor morte præventus, reliquit infectos. Nec tamen hoc te moveat, & ab eius lectione removeatur: illi enim, etsi huic operi non accesserint, tamen quod ad perfectionem eius attinet, parum, aut nihil facere, quilibet etiam mediocriter eruditus facile iudicare poterit. Quapropter auctoris labore frueri. Quod si feceris, quantum utilitatis inde sis reportaturus, tu ipse postea libenter scaberis. VALE.

MEL-

MELCHIORIS CANI, EPISCOPI CANARIENSIS, EX ORDINE PRÆDICATORVM, RELECTIONES DVÆ.

VNA DE SACRAMENTIS IN GENERE,
Altera de Sacramento Pœnitentiæ.

PRÆFATIO AD LECTOREM.

Posteriores curæ, & proverbio, & experientia teste, meliores esse consueverunt. Cum igitur in tradendis disciplinis laudabilis obtineat consuetudo, ut præter quotidianam lectionem aliquid accuratius elaboratum magistri relegant, quo velut adipe selecto, discipulorum animi vegetati, avidius ad suam quisque professionem alliciantur, factum est, ut sapientissimus magister noster CANVS importunis amicorum precibus victus, posteriorum cogitationum suarum primitias nobis ederet. Eæ sunt duæ Relectiones Theologicæ tali viro profecto digne; altera de Sacramentis in genere, altera de Pœnitentiâ. In quibus nescias, candide lector, utrum magis in viro isto mirere acumen ingenii vere Theologici, non de rebus nihili (ut fere fit) disputantis; an dicendi faciundiam cum facilitate, & perspicuitate coniunctam. Nam in cæteris, cum semper sui similis sit, nescio quo hic pacto seipsum superare videtur, adeo ingeniose omnia discutit, dilucide ob oculos ponit, proprie, & eleganter disserit. Porro si ad eum modum res Theologica, nativo suo fulgore nitida tractaretur, spes esset, fore, ut omnes illius candidati brevi scopum attingerent.

Tom.II.

Aaa

Ca.

Ceterum quid facias multis, qui Theologi vocabulum digne sibi usurpare videntur, si more andabatarum gladium in tenebris ventilent; si artis Theologicæ, quam petere instituerant, oblitii, Iberis interim naniis implicati pro nibilo digladiantur? An qui eiusmodi sunt, non similes dices prociis Penelope, qui pedissequarum lenociniis in ipso statim vestibulo remorati, ad arcem doming, quo iter intenderant, non perveniunt? Veritas nempe una est, quæ sola vult amari, & nullo modo patitur pellicem. Sed & maiestatem, & gravitatem sibi vendicat non vulgarem: illotis ad eam pedibus si quis tentet irruere, is velut alter Ixion, nubem pro Iunone tenebit, temeritatis suæ penas versatili semper rota daturus. An non apostolus noster hos tibi videtur propriis depinxisse coloribus semper discentes, & nunquam ad veritatis scientiam pervenientes? Tu vero, vir Theologe, si cupis ad Theologicæ veritatis desideratos amplexus compendio pervenire, neglectis ancillis, quæ serviunt cum filiis suis, lege, & relege, quæ tibi tradit purg, & liberæ veritatis amator magister noster CANVS. Et si munusculum hoc, quod tibi addicit, non magnitudine, sed pretio æstimandum, placere cognoverit (placebit autem haud dubie) plura deinceps (nam totus tibi dicitus est) sperare poteris.

RELECTIO
DE SACRAMENTIS
IN GENERE,
Habita in Academia Salmanticensi.

Thema Relectionis ex Lucæ cap. 10.

Samaritanus appropians alligavit vulnera eius, infundens oleum, & vinum.

Prima Conclusio.

Sacramenta omni tempore fuisse ad salutem hominibus necessaria, quemadmodum & fidem in unum Salvatorem Dominum Iesum Christum, quam eandem, diversis licet Sacramentis, & olim veteres, & nunc etiam nos exteriori profitemur.

Secunda Conclusio.

Sacramenta vero nulla aut naturalis, aut scriptæ legis sanare hominem potuisse, cum sola, quæ in nova lege sunt a Christo instituta, vere, proprièque gratiam, & salutem efficiant.

PROOEMIUM.

Nollem equidem, viri gravissimi, novas a me res aliquas de rebus antiquissimis disputaturo hodierna die expectaretis. Nam & ubique gentium fugienda Theologo doctrinæ novitas, quæ cum semper periculosa est, tum fere ut vetustati, ita quoque veritati contraria; & quam nunc disputationem de Sacramentis instituius, maiori ex parte veterum traditione confilit; & in hoc celeberrimo to-

to terrarum orbe Gymnasio illud magnopere conandum est, ne novitiis opinionibus aut Theologiae dignitas, aut maiorum nostrorum auctoritas minuatur. Quocirca si in earum rerum assertionem, quas hodie sum explicaturus, quorundam forte iuniorum placita refellero, idque suppressis etiam, tacitissime nominibus; quæso, ne arrogantia tribuatis: quin potius exiltimate, sedulo me in id incumbere, ut ne scholastica dogmata nova esse videantur, sed antiqua, & nostræ religionis auctorum ingenio, atque eruditione commendata. Quod si intellexerimus, primam hanc Relectionem laudari a vobis laudatis viris, aut certe consilium nostrum, conatumque probari, maiora & graviora deinceps, Christo iuvante, proferemus.

Locum igitur hodierna disputatione repetendum magister ex decimo evangelii Lucae capite desumpsit, principium apertissimum quarto suo Sententiarum libro inde daturus; unde & nos ad vestram hanc Academiam accedentes nostrarum quoque lectionum principium dedimus. Locus autem huiusmodi verbis continetur: *Samaritanus approprians alligavit vulnera eius, infundens oleum, & vinum.*

Ac Samaritani parabola quidem iuxta germanum literæ sensum in id est a Domino composita, ut proximus, quem perinde atque nos ipsos diligere iubemur, non cognationis, aut sanguinis propinquitatem, sed humanitatis, & benevolentiae coniunctione definiretur. Homini quippe sauciato, qui descendens ab Hierusalem in latrones inciderat, non aut Levita, aut Sacerdos civilitatis, generisque ratione coniunctus tulit opem, sed Samaritanus alienus a Iudæorum commercio quidem, sed non ab humanitate tamen alienus. Verum tam accurate conficta, enarrataque similitudo universis sanctis expositoribus visa est mysticum alium sensum inferre: iuxta quem descendens homo in civitatem Iericho; humanum genus intelligitur, cui vulnerato, spoliato, iacenti, semineci post peccatum, Christus Iesus, re vera Samaritanus, hoc est, custos unicus ipse noster, naturæ etiam communione propinquus effectus, medicinas adhibuerit spirituales, quibus peccatorum omnium vulneribus mederetur. Has nos medicinas Sacramenta vocamus, deque his disputationem in genere

re suscepimus, quinque præcipue partibus continendam.

Primum enim definiemus Sacramenti nomen, ut intelligant omnes, quid sit id, de quo discrietur. Mox ostendemus, sine fide unius mediatoris Iesu Christi, quam Sacramenta designant, neminem fuisse salutem consecutum. Deinde monstrabimus, sacramenta fuisse semper post peccatum homini ad salutem necessaria. Quarto loco explicabimus, quænam Sacramenta hanc salutem effecerint. Postremo colligemus id, quod explicatu difficillimum est, quo proprie discrimine Sacramenta nova a veteribus separentur.

PARS PRIMA.

De Definitione Sacramenti.

PRincipio itaque, ut viam reliquis quaestionibus faciamus, **D**efinitio Sacram. Sacramentum a plerisque definitur esse *sacra rei signum*. Cui quidem finitioni multipliciter obijciitur; sic enim objectionibus expositis, facilius erit rei definitæ intelligentia.

Primo, coniugium in statu innocentia erat signum rei **Argum.** sacra, id est, coniunctionis inter Christum, & ecclesiam, **in contr.** quemadmodum apostolus docet (1): & tamen non erat Sacramentum, ut nunc quidem de Sacramentis loquimur, cum in illo statu nec morbus esset, nec proinde medicina.

Deinde, sacrificium Abel non fuit sacramentum, non plus certe quam oblatio Cain, fuit tamen signum rei sacrae, eius videlicet sacrificii, quod & Christus in ara crucis obtulit, & nos offerimus in altari, ut in universum de veteribus hostiis Augustinus tradit (2): igitur definitio mala.

Præterea, serpens aeneus a Moyse in deserto suspensus, Manna item eodem loco Iudæis exhibitum, signa fuere rerum sacramentum, ut Ioannis evangelium docet (3): at certe non fuere Sacramenta.

Præ-

(1) Ephes. 5. (2) 10. de civitate Dei, cap. 20.

(3) Ioann. 3. & 6.

Præterea, Agnus Paschalis, auctore Paulo (4), rei sacræ signum erat: nec magis videtur fuisse Sacramentum, quam alia figuræ, quæ in veteri lege præcesserunt.

Ad hæc, verba Christi apud Lucam (5): *Remittitur tibi peccata tua*; Sacramenta minime fuerunt, cum tamen fuerint signum rei sacræ, id est, remissionis peccatorum, quam etiam effecere. Et confirmatur: Illa verba, *Ego te baptizo*, &c. sunt sacræ rei signum, ablutiois scilicet interioris, cuius etiam sunt causa; sed Sacramenta non sunt: nisi ita desipiamus, ut Sacramentorum formas Sacramenta nuncupemus.

Præterea, aqua lustralis, quam vulgus benedictam appellat, signum est rei sacræ, signum quoque sanctificativum: at certum est tamen, non esse Sacramentum. Definitio igitur est inepta. Maior enim propositio fati probatur Alexandri Papæ testimonio in decretis suis, ubi asserit (6), aquam sale confersam, & divinis precibus consecratam populum sanctificare, inquinatos mundare, insidias diaboli avortere, sanitatem corporis, & animæ præstare.

Corpus denique Christi in eucharistia contentum, non est signum: signum enim, Augustino finiente (7), est quod præter speciem, quam ingerit sensibus, aliud a se cognoscere facit. Corpus autem Christi, licet invisibiliter sub specie panis contineatur, sine dubio Sacramentum est: non ergo Sacramentum apte finitur, quod sit sacræ rei signum.

His atque aliis argumentis definitionem hanc, a magistro sententiarum approbatam, iuniores quidam facile reiciunt: quibus nos tamen facilius respondebimus, si tria prius principia ponamus. Quæ si cuiquam non bene provisâ, & diligenter explorata videantur, huic illud respondere possumus, non id nos querere, ut omnibus probentur, quæ asserimus (nam id fieri non potest) sed ut eis, qui iuxta rei naturam, de qua differitur, argumenta requirunt.

Primum itaque fundamentum est, Sacramenta esse quædam

(4) 1. Cor. 5. (5) Luc. 7. (6) De consecr. dist. 3. cap. Aqua. (7) 2. de doctrin. christi. cap. 1. De consecrat. dist. 2. cap. Signum.

dam sacras cæremonias, ad Dei cultum videlicet pertinentes. Nam ante omnia id Sacramenti nomen præ se fert: quod a sacro derivatum, Varro de lingua Latina auctor est. Sacrorum autem administratio ad religionem, qua Deum colimus, pertinet. Quare & Sacramentum opus est religionis.

Rursum, in Sacramentis profitemur, nos salutem a Deo Salvatore querere: id vero ad pietatem, qua Deo cultum exhibemus, spectare manifestum est.

Peccata insuper, quæ in Sacramentorum vel administratione, vel susceptione fiunt, virtuti religionis adversantur. Sunt enim vel superstitiones, vel sacrilegia. Ergo recta ipsa Sacramentorum sive susceptio, seu administratio actus est religionis. Augustinus demum definit (8), non quodlibet signum esse Sacramentum, sed quod sit sacrum signum.

Secundum fundamentum est, non quodcumque Sacramentum esse, sed quod habeat occultam, & reconditam significationem. Nam vulgari sermone tunc sive verbis, seu rebus inesse dicimus Sacramentum, cum est significatio quædam abscondita. Mox etiam Gregorius 1. quæst. 1. cap. Multi, ob id ait Sacramenta dici, quia sub tegumento corporalium rerum divina virtus secretius operatur salutem. Vnde a secretis sacris Sacramenta asserit appellata.

Præterea interpretis novi testamenti, ubi apud Græcos habetur (9) *μυστήριον*, fere traducit Sacramentum. At mysterium absconditam, & occultam habet insinuationem, ut eodem cap. Gregorius affirmat. Non igitur est Sacramentum, nisi sit occulta, & condita significatio. Hinc illa vulgata doctrina, Sacramenta rebus sensibilibus consistere, quarum figura scilicet occultius adumbrentur res insensibiles: Sola namque verborum expressa significatio Sacramentum non efficeret. Sacramenta quippe sine verbis fuerent quædam in lege tum naturali, tum scripta; sine rebus autem nulla fuere Sacramenta. Rerum itaque significationem ratio sacramenti requirit. Atque eo fortasse Samaritanus hic noster oleum, & vinum,

(8) Lib. de civit. Dei 20. cap. 5. & refert. de consecr. dist. 1. cap. Sacrificium. (9) Ephes. 2. Colos. 1. 1. Timot. 3.

num, res materiales, ac visibiles exhibuisse legitur, verba exhibuisse non legitur.

Hinc etiam illud est, quod Augustinus tradidit (10), oportere res, quibus Sacramenta constant, imaginem, & similitudinem gerere earum rerum, quarum signa, & Sacramenta esse dicuntur. Verbi gratia: Baptismus lavat; ideo completur in aqua; eucharistia reficit, ob idque panis & vini speciem accipit: unctio fovet, idcirco ministratur in oleo: in poenitentia demum sub aperta forma iudicii, ubi & testis, & reus, & iudex, & accusator inducitur, iudicium illud interius licet agnoscere, quo ab invisibili iudice reus vel absolvitur, vel ligatur. Ita in cæteris Sacramentis invenimus, mysticam Sacramentorum significationem quadam imaginis, & figuræ proportionem consistere.

Tertium fundamentum est: Sacramenta esse signa sanctificationis practica, quæ scilicet ipso usu adhibentur ad sanctificandum. Nam cum sit duplex signum sanctitatis, alterum speculativum, ut nomen sanctum, vel sanctificans; alterum practicum, quod non solum significat sanctificationem, verum & exhibet, ut baptismus exterior; Sacramentum non signum speculativum, sed practicum est.

Id vero ex eodem cap. *Multi*, cum primis habetur, ubi Gregorius ait, Sacramenta dici, quod sub tegumento corporalium rerum divina virtus secretius salutem operetur.

Item, nisi ita esset, plura in nova lege essent, quam septem Sacramenta, quandoquidem sacrarum rerum signa speculativa plura sunt.

Præterea, in sensu, quo scholastici disputant de sacramentis, spirituales, & sacras medicinas intelligere cogimur, quæ nisi signa practica, & sanctificativa sint, intelligi nulla ratione possunt.

Est igitur Sacramentum (ut hæc tria simul principia complectamur) *sacrum & occultum signum ad sanctificandum institutum. In quem sensum illa definitio est optima: Sacramentum est sacra rei signum.*

Qua-

(10) *Epist. 3. ad Bonifac. episc.*

Quare ad primum argumentum facillime respondetur, matrimonium nec in statu innocentie, nec alio unquam ante evangelium tempore fuisse sanctificativum; unde nec fuit Sacramentum, nisi latissime quodlibet mysterium sacramentum vocare velis; quod, ut modo diximus, interpres novi, ac veteris testamenti sæpius facit. Quo significatu nunc de Sacramentis minime disputamus: sed cum concilio Florentino a sacris aliis Sacramenta distinguimus, ut peculiariter ad sanctificandum homines instituta.

Responderi quoque potest, matrimonium non in statu innocentie, nec in lege naturæ aut scripturæ signum fuisse sacrum & religiosum: quippe cum non opus esset divini cultus, sed magis civilis, humanusque contractus, in naturæ solum vel propagationem, vel remedium institutus. At in nova simul & sanctificativum, & sacrum est, ut cætera religionis Christianæ Sacramenta.

Nec in præsentia vertere in quæstionem volumus, an matrimonium, quod vel per procuratores, vel etiam ab ipsis coniugibus sine ecclesiæ ministro, sineque aliqua religionis cæremonia profane contrahitur, Sacramentum sit: tamen si vocari in dubium iure fortasse potest. Nam eiusmodi contractus, quod iam insinuavimus, pure civilis est, nec aliqua ex parte opus religionis sacrum: quare non est Sacramentum. Deinde quia, cum sine sacerdote, vel per procuratores, vel per literas, vel aliter quocunque modo fideles contrahunt, non se existimant esse sacrilegos, si non sint in gratia, quo tempore contrahunt: At si sacramentum conficeretur, procul dubio sacrilegi essent. Præterea quia recipere Sacramentum unus pro alio non potest: ergo quod per alios contrahitur, non est Sacramentum. Præterea, ut concilium Florentinum definit, omnia Sacramenta tribus constant, materia, forma, ministro: quorum si aliquid desit, non perficitur Sacramentum: At cum matrimonium sine sacerdote, aut ministro ecclesiastico contrahitur, unum rei vera desit: non igitur conficitur Sacramentum. Sed de huiusmodi quæstione alio loco fusius & copiosius disseremus.

Ad secundum respondeo, sacrificium fuisse duplex in lege tam naturali, quam scripta: Alterum ad protestandum,
Tom. II. Bbb Deum

Resp. ad
argum. in
contrar.

Deum rerum esse auctorem ac Dominum; & huiusmodi non erat Sacramentum, tamen illius sacrificii signum erat, quo religio nostra Deum unice colit. Alterum vero in id factum est, ut Deus mortalium culpis inensus placaretur: quod erat utique sacramentum. Videtur autem sacrificium Abel prioris generis fuisse, quoniam munus solum fuisse perhibetur, sicut & oblatio Cain. Quare non fuerunt Sacramenta, quæ a generalibus sacrificiis concilium Florentinum discernit.

Ad tertium, serpens æneus, & manna signa sacra non fuerunt, licet rerum sacrarum fuerint significativa: Nec enim aut erectio serpentis, aut manne usus in id fuit, ut Deo religionis cultus exhiberetur. Vtriusque præterea rei usus erat, in effectum aliquem corporalem. Serpens namque non fuit erectus ad sanctificandum animum, sed ad sanandum corpus. Nec manna præstitum Iudæis est ad sanctitatem ipsorum, sed ad satietatem carnis. Non igitur fuerunt signa præctica sanctificationis, ac proinde nec Sacramenta. Quanquam intelligentes huiusmodi rerum futurarum mystica signa, per fidem rerum, quas credebant, iustificabantur. Omnes enim eandem escam spiritalem manducaverunt, & eundem porum spiritalem biberunt. Bibebant autem de spiritali consequente eos petra, petra autem erat, &c. ut apostolus in priore ad Corinthios epistola testatur (11).

Ad quartum, quibusdam agnus paschalis non videtur fuisse legis veteris Sacramentum, quod in illius est nullus usus sanctificationis apparet. At Divus Thomas multo aliter intellexit (12). Quemadmodum in lege nova alia sunt Sacramenta directe parata & instituta ad mundandum, ac sanctificandum homines, ut baptismus, & penitentia; alia vero supponunt iam esse mundos, danturque in usum sanctificatorum: sic in veteri lege agnus Paschalis Sacramentum mundorum fuit, nempe quem nisi sanctis, & mundis edere non licebat: atque idcirco non fuit opus, ut immundos sanctificaret, sed sat fuit adhiberi ad consummationem legalis sanctitatis, quam

(11) Cap. 10. (12) 3. part. quest. 37. art. 5. & 1. Corinth. 5. lect. 2.

quidem habere nemini contingebat, nisi agnus Paschalis ederetur. Quod si cui ratio hæc subtilior videatur, quam ut communi sensui possit accommodari, credat, agnum Paschalem non in memoriam solum Ægyptianæ redemptionis immolari, sed etiam pro peccatis Israelitici populi: Sicut eucharistiæ Sacramentum, & signum commemorativum est præteritæ redemptionis, & pro peccatis fidelium immolatur. At sacrificium pro culpis oblatum, quod retro iam diximus, sacramentum erat.

Ad quintum, patet, verba Christi non pertinuisse ad ritum aliquem religionis, sed tantum explicasse divinam potestatem. Nam eadem loquendi forma Dominus dixit: *Surge & ambula; fides tua te salvum fecit*: & alia eiusmodi, quæ passim reperies apud evangelistas. Imo vero non existimaverim, verba illa fuisse quasi instrumentum, quo Dominus ad sanctificationem uteretur: quod tamen esset necessarium, ut ibi esset sacramentum. Rursum, & manifestum etiam habent significationem, nec gestum ibi fuit quicquam, quod sub rerum corporalium imagine occultum mysterium insinuaret, quapropter nullum fuit eo loco Sacramentum.

Atque inde confirmatio addita facile solvetur. Si enim novæ legis Sacramento sola verborum expressa significatio esset, non esset propria ratio Sacramenti. Tamen dicere quoque possumus, signum parziale sanctificationis esse quidem partem Sacramenti, non autem esse Sacramentum, hoc est, signum integrum sanctitatis, quod videlicet in nova lege materia, formaque constat, rebus & verbis. Quo fit, ut cum artificiosum compositum esse Sacramentum videatur, non pro forma verborum accipiendum sit, sed pro materia potius rerum sensibilibus; quemadmodum vasis aut statue vocabulum non pro forma artis accipimus, sed pro materia habente formam.

Ad sextum: Aliorum solutionibus prætermisissis, quæ, nisi me opinio fallit, non sunt idoneæ. Respondeo cum Div. Thoma (13), aquam benedictam non esse signum sanctificativum, etiam si non poenas culparum modo, sed, id quod mihi pro-

Bbb 2

(13) 3. part. quest. 65. cap. 5. ad 6.

habilius est, culpas quoque veniales remittat. Nam quemadmodum illæ ceremoniæ sacræ, quæ præparant quidem ad baptismi sanctificationem, at non faciunt tamen suscipientem, ut exorcismus, Sacramenta dici non possunt; possunt autem vocari sacramentalia, quasi Sacramentorum ipsorum sanctificantium præparationes; sic aqua benedicta, & cætera eiusmodi, quæ peccata solum venialia delent, quoniam sanctitatem præstare nequeunt, sacramentalia sunt, non Sacramenta.

Sed obiicit: ergo confirmatio non est Sacramentum, ut quæ baptismo adiuncta, ipsius effectum perficit. Nego consequentiam, quia effectus proprius confirmationis sine collatione gratiæ, per quam est vera sanctificatio, præstari non potest; & idem omnino est in reliquis ecclesiæ Sacramentis. Remissio autem venialium, qui est effectus aquæ benedictæ, sine collatione gratiæ, & sanctitatis confertur. Effectus præterea aquæ benedictæ in Sacramento Pœnitentiæ est; unde sacramentale quod additur, annexum Sacramento pœnitentiæ est, quod videlicet integrum suum effectum non habuit. At effectus confirmationis proprius in Sacramento baptismi non est, sive in alio quidem Sacramento. Quare non est sacramentale, quasi alicui Sacramento secundario coniunctum, sed est per se verum, perfectumque Sacramentum. Quæ vel maxime ratione eorum error sit manifestus, qui Sacramento unctionis extremæ remissionem venialium, tanquam effectum proprium, assignaverunt: quod si esset, certe unctio non esset Sacramentum, sed sacramentale quiddam.

Quod autem Alexander asserit, aquam consecratam populum sanctificare, purgare, sanare; forsitan intelligendum est non solum de aqua ista vulgari, quæ in remissionem venialium aspergimur, sed de aqua etiam ad baptismum populi paranda, quæ prius etiam sale conspergitur, & divinis precibus consecratur. Confert enim summus pontifex elementa, quæ christiana religio in suum usum vendicare solet cum iis, quorum fuit olim usus in veteri testamento, docetque, maiorem nostris inesse vim sanctificandi, purgandi, sanandi, quam veteribus. Quod si cui hæc nostra intelligentia displicet, quæ tamen, lium ut lino, ita facile antecedentibus consequentia

ne-

nectit; is tale habeat responsum, aquam sacram & benedictam sanctificare, & purgare secundum quid, eo quod peccatorum penas solvit, culpas item veniales, nunquam vero simpliciter & absolute sanctificat, quod ratio Sacramenti requirit: At si hinc colligas, legis veteris nulla fuisse Sacramenta, quæ videlicet neminem sanctificabant, huc nos argumento suo postea loco respondebimus.

Ad postremum vero nunc dicitur, aliud esse Sacramentum tantum, aliud esse simul & rem Sacramenti, & Sacramentum, ut cap. *Cum Matthe*, de celebratione missarum Innocentius tradit. Hic igitur nos definimus Sacramentum tantum, quod oportet esse sensibile. At quod simul est res, & Sacramentum, satis habet, si sit signum intelligibile; ut character signum est spirituale, quo sumus interius consignati, & corpus Christi signum est intellectuale corporis mylici, hoc est, ecclesiasticæ unitatis, quæ significatione & corpus Christi, & character appellantur Sacramenta. D. tamen Augustinus dicit (14), esse figuratum sermonem, cum corpus Christi vocat Sacramentum. Nam rerum similitudines nonnunquam rerum ipsarum, quarum sunt signa, vocabula accipiunt; ut in Apocalypsi Agnus (15), qui occisus est ab origine mundi, id est, Agnus signatus ab origine mundi; ut & Augustinus sive quis alius fuerit eius operis auctor, homil. 10. in Apocalypsi legit, & ad Roman. 6. *Consepulti enim sumus cum illo per baptismum*. Et ad Corinthios 10. *Petra autem erat Christus*. Eodem, inquit, modo Sacramentum corporis Christi, corpus Christi est; & sacramentum sanguinis, sanguis est. Ac de prima parte satis nobis fuerit disputatum.

PARS